

Eigen-Wijs

*Een trimestriële uitgave van
VoNAC vzw, pedagogische
begeleidingsdienst &
navormingscentrum
van VOOP vzw – Vlaams
Onderwijs OverlegPlatform*

*Jaargang 15 Nummer 43
Eerste trimester
2015-2016*

VoNAC

Pedagogische
Begeleidingsdienst &
Navormingscentrum vzw

p/a Vrije Universiteit
Brussel/IDLO lokaal 3B204
Pleinlaan 2 1050 Brussel

013 30 68 12
0486 031 131

www.voop.be

veerle.wauters@voop.be

0493 18 62 96

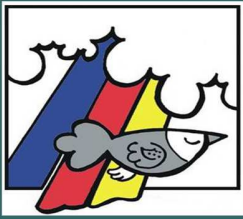
Beste lezers

Parafrazerend op de dichter zou het kunnen luiden: "Een nieuwe herfst en een nieuw geluid". Nieuwe thema's zoals de opstart van het M-decreet en de nood aan nog meer differentiatie, de bestuurlijke optimalisering en de positie van VOOP hierin, CLIL en de pioniersrol die onze IVG-School hierin inneemt in Vlaanderen maar evengoed nieuwe scholen die aansluiten bij onze onderwijskoepel, zoals BuBaO De Regenboog.

Over al deze onderwerpen vinden jullie bijdragen in dit eerste nummer van Eigen-Wijs voor 2015-2016. Met dank aan al diegenen die bijdragen hebben willen leveren!

Maar er is ook nog ander nieuws over Eigen-Wijs. Vanaf dit schooljaar heeft de digitale nieuwsbrief van VOOP-VONAC ook een nieuwe redacteur: Veerle Wauters. Pas aan de slag sinds 1 september als pedagogisch begeleider binnen de PBD, neemt zij de redactie over van Johan Royeaerd. We zijn heel verheugd dat zij deze taak wou overnemen en... vanaf volgend nummer mogen jullie zich ook verwachten aan een nieuwe vormgeving. Het wordt dan letterlijk 'een nieuwe winter en een nieuw geluid'...

*Voor dit volgend nummer zijn bijdragen en illustraties
welkom tegen 15 februari 2015 bij
veerle.wauters@voop.be*

De Regenboog

Een school met een buitengewone aanpak voor elk kind
Belhuttebaan 24a
8680 Koekelare

Even voorstellen

Onze school **De Regenboog** is ontstaan in 1970 en heeft dan ook een jarenlange know-how op het gebied van het begeleiden van kinderen met leerproblemen.

Aanvankelijk was de school gevestigd in de Moerestraat, waar nu het cultureel centrum De Balluchon staat. Sinds 2006 zitten we in onze nieuwe en moderne schoolgebouwen in de Belhuttebaan 24 A.

Naast het **basisaanbod** van **type 1** en **type 8** voor kinderen met **diverse leerproblemen** en leerstoornissen hadden we reeds enkele jaren een interne begeleider voor **ASS**. Dit is een leerkracht die kinderen met **autisme** tijdens extra uren kan begeleiden. Binnen de leerlingengroep hadden we nu ook al diverse kinderen met de diagnose **autisme**.

De regenboogschool ligt in een oase van groen aan het park 'De Mote', wat rust brengt voor de leerlingen. De gebouwen hebben een duidelijke structuur. Speciaal voor de leerlingen met autisme werd er een ruime snoezelruimte ingericht. Maar ook aan de andere kinderen komt dit project ten goede. In de zomer van 2012 werd er tevens een nieuw dierenpark aangelegd en recent volgden er schoolmoestuintjes.

Het team van leerkrachten en therapeuten volgde ook heel wat navorming en toen er sprake was van de oprichting van **type 9** maakten we een uitgebreid dossier op. Het ministerie keek enkel naar kwaliteit en niet naar regionale spreiding voor de erkenning, want heel wat dossiers werden immers afgekeurd. We waren blij toen we het goede nieuws vernamen van de goedkeuring voor type 9. Het is een teken dat de overheid en inspectie onze inspanningen binnen de Regenboog weet te waarderen.

De Regenboog is een kleine school waar iedereen elkaar kent en we zo een huiselijke sfeer proberen te creëren. We zijn een soort grote familie van elkaar. Naast taal- en rekenontwikkeling worden de kinderen begeleid naar zelfredzaamheid, positief welbevinden en zelfstandigheid om later de overstap te maken naar het secundair onderwijs en nog later naar het reguliere werkveld. Het is onze taak om ze te leren integreren in de maatschappij. Naast de cognitieve vaardigheden oefenen we ook heel wat sociale vaardigheden.

Hoe werken we?

De kinderen krijgen zorg op maat via eigen leerstofladders waar ze telkens zo goed als mogelijk in vorderen op weg naar het secundair onderwijs. Kinderen in het buitengewoon onderwijs werken in kleinere klasgroepjes, op eigen tempo, met aangepaste methodes en leermiddelen. Zo behalen ze hun eigen ontwikkelingsdoelen en behouden ze een positief zelfbeeld. Daarbij krijgen ze nog extra hulp tijdens de lessen van therapeuten, zoals kinesisten en logopedisten. Met de uitbreiding naar type 9 komt er nog een ruimere omkadering aan therapeuten bij.

Wat is type 9?

Bij de oprichting van het buitengewoon onderwijs heeft men de kinderen ingedeeld in 8 types met dezelfde kenmerken en hulpvragen naar begeleiding toe. Tot op heden zaten de kinderen met autisme verspreid over diverse types: soms type 1, type 3, of type 8. Met het M-decreet wil men kinderen met autisme allemaal onder het nieuwe type 9 samen brengen. Maar geen twee leerlingen met autisme zijn dezelfde en ze kunnen ook een andere hulpvraag hebben, daarom spreekt men eerder van autisme spectrum stoornis (ASS). Ze hebben nood aan een duidelijke structuur, kleine klasgroepen, extra uitleg, rustige werkomgeving, ... dus nood aan De Regenboog. Met het M-decreet is er ook een samenvoeging van type 1 en type 8 tot type basisaanbod. Een doorverwijzing is via een centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB).

Ouders met vragen kunnen steeds terecht bij **directeur Koen Denduyver** voor een gesprek, infomoment en rondleiding in de Regenboog, Belhuttebaan 24 a te Koekelare.

Dit kan ook via mail koen@regenboogkoekelare.be of telefonisch via **051 58 05 10** of **0496 23 18 03**.

Info is ook te vinden via onze website www.regenboogkoekelare.be

We zijn dankbaar dat de vriendenkring van de school onze pedagogische projecten ondersteunt en elk jaar is er de eerste zaterdag van oktober eveneens een Truckrun voor onze kinderen door vzw Truckers voor kinderen.

VOOP-Teamdag op 15 oktober in het teken van bestuurlijke optimalisering

Op donderdag 15 oktober vond de zevende VOOP-Teamdag plaats in het landelijk kader van d'Oude Pastorie te Kraainem. Deze jaarlijkse bijeenkomst van directeurs en voorzitters van onze school- en centrumbesturen stond dit jaar in het teken van bestuurlijke optimalisering en de positie van VOOP hierin. Evenals vorig jaar, toen aanvangsbegeleiding het thema was, konden we ook dit keer rekenen op een grote opkomst.

De ochtend begon met een powerpoint waarin de stand van zaken betreffende bestuurlijke optimalisering werd uiteen gezet. Op basis van recent overleg met het kabinet Crevits is een overzicht gegeven van de denkpistes die momenteel voorliggen. Er werd stil gestaan bij de

mogelijke impact van schoolbesturen met bijzondere kenmerken (SBK) en verenigingen van schoolbesturen (VVS) op de scholen en centra binnen onze koepel. De finale conceptnota is weliswaar nog niet beschikbaar maar de grote lijnen lieten toch toe een zinvolle verkenning te maken van de mogelijke gevolgen.

In vier kleine groepjes is vervolgens in beeld gebracht waar zich een bredere bestuurlijke samenwerking zinvol zou kunnen situeren, welke de voordelen kunnen zijn van bestuurlijke samenwerking en welke eventuele risico's meer interne samenwerking zou kunnen inhouden. Uit de verwerking van de vele suggesties bleek alvast dat er animo is om een en ander verder te onderzoeken. De werkgroep bestuurlijke optimalisering binnen VOOP neemt dit huiswerk verder mee. Van zodra de conceptnota beschikbaar is, zal hier concreet met directies en school- en centrumbesturen verder over overlegd worden.

Na de inhoudelijke voormiddagsessie schoven alle aanwezigen aan voor een fel gesmaakte lunch met tal van lekkere verwennerijen en aangename drankjes. En het ging heus niet langer enkel en alleen over bestuurlijke optimalisering: het rustieke kader, mét uitzicht op vijver, en de aangename sfeer maakten dat tal van onderwerpen aan bod kwamen. Maar eveneens dat voor velen heel wat mensen binnen VOOP niet enkel bij naam bekend zijn maar ook een gezicht hebben mee gekregen, en ook dat is een stap vooruit in de verdere onderlinge samenwerking.

Johan Royeaerd

Noteer alvast in jullie agenda:

Algemene Vergaderingen VOOP en VONAC

Op **woensdag 27 januari 2016** gaan, naar jaarlijkse gewoonte, de algemene vergaderingen van onze beide vzw's terug door in **BuSO Levenslust** te Lennik. Een concrete agenda met timing en inschrijvingsmodaliteiten volgt later in de tweede helft van december, maar noteer alvast de datum.

's Ochtends zijn er de beide algemene vergaderingen, gevolgd door een feestlunch ons aangeboden door de studenten van de afdeling grootkeuken van BuSO Levenslust. We willen de directeur, leerkrachten en leerlingen alvast bij voorbaat reeds bedanken dat we terug bij hen te gast mogen zijn.

CLIL is niet zomaar een lesje in een andere taal

Onze IVG-School mag een pioniersrol opeisen in de ontwikkeling van CLIL (Content and Language Integrated Learning) in Vlaanderen.

Dat bleek woensdag 21 oktober 2015 waar onze leerkracht Charlotte Vanderstuyft als experte werd ingehuurd om een workshop CLIL-economie te geven tijdens de Vlaamse studiedag.

In haar workshop beklemtoonde ze dat CLIL veel meer is dan een lesje geven in een andere taal. "CLIL is een educatieve aanpak die eigenlijk aangewezen is in alle vakken: je houdt heel duidelijk rekening met de beginsituatie van de leerlingen, taaldoelen staan mee centraal in het leerproces en activerende werkvormen moeten de participatie van de leerlingen verhogen."

Door die CLIL-aanpak maken de leerlingen niet alleen progressie in de doeltaal, de output van het gegeven vak is groter, de resultaten zijn gewoon beter. Daarom wil onze IVG-School het CLIL-verhaal verder schrijven.

"Nadat we gestart waren met CLIL-economie in 2A Moderne Wetenschappen en CLIL-informatica in 5ASO, volgde CLIL-economie en CLIL-science in het derde middelbaar. Volgend schooljaar willen we het aanbod uitbreiden in het tweede jaar met CLIL-géographie en CLIL-geography. Het vak aardrijkskunde zal dus in het Nederlands, Frans en Engels aangeboden worden", aldus Charlotte Vanderstuyft nog.

Kris Van Huynegem, directeur middenschool IVG-School

M-decreet: zeuren of zwoegen

Het M-decreet is dit schooljaar van start gegaan.

Het decreet bestaat uit 4 grote pijlers:

- eerst gewoon, dan buitengewoon (alleen voor kinderen die het echt nodig hebben);
- nieuw type 9;
- type basisaanbod;
- criteria worden strenger.

Er is gekozen voor een geleidelijke invoering van het decreet vanaf dit schooljaar.

Het M-decreet biedt een wettelijk kader en je kunt dan twee dingen doen:

- erover zeuren en zeggen dat het niet goed is voor de kinderen;
- of je kunt er iets mee doen, je kan van het langverwachte decreet een opportuniteit maken.

Wat betekent dan concreet 'er iets mee doen'?

Sommige scholen buitengewoon onderwijs van onze koepel vroegen het type 9 aan en kregen ook de toestemming om het in te richten, zoals De Regenboog, Remi Quadens en Levenslust BuBaO.

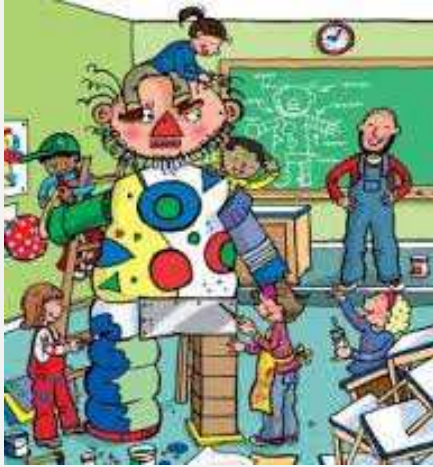
Maar waarom type 9, dit rijmt toch niet met de inclusiegedachte van het M-decreet?

Kinderen met een normale begaafdheid en een type 9-attest kunnen naar het gewoon onderwijs, daar moeten ze de basiszorg kunnen krijgen. En type 9 in een gewone school dan organiseren? Dat is een discussiepunt geweest hogerop, maar je moet de kinderen zelf eens horen: "Breng me niet naar een gewone school. Hier (in het buitengewoon onderwijs) zitten we in een veilige omgeving met structuur en voorspelbaarheid." Onderwijzend Vlaanderen is nog niet volledig klaar voor alle leerlingen type 9 in een gewone school.

Veel scholen gewoon onderwijs werken hard aan hun zorg maar de meeste komen nog uit een onderwijssysteem dat kinderen achter de bank zet en de leraar vooraan. Het M-decreet zoals het nu is, is een stap in de goede richting.

De vraag in het gewoon onderwijs die centraal moet staan is: "Hoe gaan we kinderen zo goed mogelijk begeleiden?" Antwoord: door zo gedifferentieerd mogelijk te werken.

Daarom hieronder een artikel over "differentiëren".

Differentiëren in de klas

"**Differentiëren**, een modewoord" hoor ik sommigen al zeggen, maar niets is minder waar. Want al zolang als er leerkrachten (onderwijzers) bestaan, wordt er al gedifferentieerd in de klas. Denk maar aan het volgende simpele voorbeeldje: welke leerlingen zitten waar (vooraan, achteraan) in de klas?

Maar hoe pak je differentiatie echt aan in je klaslokaal vol diverse leerlingen?

In Klasse van september 2015 verschenen verschillende artikels over differentiatie en die heb ik hieronder proberen samen te vatten.

In **een eerste artikel** sprak Klasse met prof. dr. Katrien Struyven, co-auteur van 'Ieders leerkracht. Binnenklasdifferentiatie in de praktijk'. Hierin worden 8 duidelijke regels beschreven om te differentiëren.

1. Je differentieert niet alleen voor de sterkste en zwakste leerlingen, maar **voor alle leerlingen**.
2. Af en toe differentiëren is niet genoeg. Als je goed wil lesgeven, kan je niet anders dan differentiëren en vertrekken vanuit leerstatus van elke leerling. Men spreekt niet meer over niveau van de leerling maar over de **leerstatus** die constant verandert.
3. Elke leerling kan leersuccessen boeken. De leerkracht **zoekt ingangspoorten** om het leren bij de leerling op gang te brengen.
4. Differentiëren betekent niet noodzakelijk dat je iedere leerling individueel moet begeleiden in de les. Binnenklasdifferentiatie zet in op '**routes op maat**' van leerlingen. Je blijft werken met een klasgroep, maar je biedt extra hulp of ondersteunende materialen aan.
5. **Groep flexibel** en wissel vaak af tussen individueel, zelfstandig en groepswork. Zet leerlingen ook eens samen volgens interesse en niet altijd volgens leerstatus.
6. Maatwerk is geen synoniem voor extra werk. **Maatwerk is creatief nadenken** over je lessen. Je evalueert voortdurend het leerproces van je leerlingen. Met je feedback daarop werk je automatisch op maat.

7. Bij evaluatie mag je ook differentiëren. Een **eerlijke evaluatie** betekent niet noodzakelijk dat iedereen dezelfde toets krijgt, wel dat iedereen dezelfde kansen krijgt. Denk hierbij ook verder dan alleen schriftelijke examens.
8. Het leerplan is niet te zwaar om te differentiëren. Neem je handboek en schrap. Sommige doelstellingen kan je via meerdere inhouden of vakken bereiken.

In **een tweede artikel** beschrijft Barbara Axters, docent aan de Artevelde hogeschool en nu pedagogisch begeleidster, hoe ze **UDL (= Universal Design for Learning)** ontdekte en gebruikte om te differentiëren.

UDL komt uit de architectuur. Het opzet is om gebouwen en openbare ruimtes zo te ontwerpen dat ze toegankelijk zijn voor een zo divers mogelijk publiek. Toegepast op onderwijs betekent dat: de lessen toegankelijker en uitdagender maken zodat ze leerkansen bieden aan een heel verscheiden groep leerlingen.

UDL is gebaseerd op drie grote principes:

1. Bied informatie op verschillende manieren aan. Voorbeeld: over hetzelfde thema een luister- of leesopdracht geven, afhankelijk van de studie- of leer methode van de leerling.
2. De leerlingen mogen op verschillende manieren aantonen wat ze geleerd hebben. Voorbeeld: leerlingen kunnen een mondelinge of schriftelijke voorstelling geven.
3. UDL wil de leerlingen zo sterk mogelijk betrekken bij de les door in te spelen op hun interesses.

Als je een eerste keer echt differentieert in de klas, kan er wel chaos zijn. Je hebt organisatietalent nodig en controle. Maar het is niet erg als je even de controle verliest. Een les hoeft niet van de eerste keer perfect te zijn, je leert al doende.

In **het derde artikel** spreken twee leerkrachten uit het buitengewoon onderwijs over hun ervaringen met differentiëren.

Omgaan met verschillen dat zijn ze in het buitengewoon onderwijs gewend. Differentiëren is er een must. Maar zelfs in het buitengewoon onderwijs groeit de nood nog steeds om meer te differentiëren. Want de leerlingen hebben steeds diversere achtergronden, diagnoses en interesses.

Leerkracht Geert: we kijken nu nog meer dan vroeger hoe elk kind individueel vooruitgang boekt. De leerlingen volgen elk hun eigen traject. Om te differentiëren moet je je leerlingen goed kennen maar je moet ook weten hoe je iemand met een bepaald gedrag kan aanpakken.

Leerkracht Joris: je kunt aan 'peer tutoring' doen, waarbij klasgenoten leren van en aan elkaar.

Ik snap de vrees in het gewoon onderwijs. De leraren zullen meer uit hun comfortzone moeten treden. Ze zullen vaststellen dat ze de methodes waar ze zich goed bij voelden niet altijd meer kunnen toepassen. Kinderen die van het buitengewoon naar het gewoon onderwijs gaan, hebben meestal geen problemen met de schoolse vakken, maar wel met het volgen van gedragsregels en het meedraaien in een grotere groep. Dat welbevinden is nochtans de basis om tot leren te komen.

Differentiëren is niet louter leerlingen individueel laten werken. Ze moeten ook leren omgaan met sterktes en zwaktes van zichzelf en anderen. Je kunt dus een klassikaal aanbod behouden en zelfs doceren maar daarnaast bied je contractwerk, hoekenwerk, 'peer tutoring',... volgens leerstatus en interesseverschillen aan.

In **het vierde artikel** spreekt een beginnende leerkracht (Jenthe De Sloover) haar mening over differentiëren uit.

In de lerarenopleiding wijzen docenten regelmatig op het belang van differentiëren. Maar hoe je dat dan concreet aanpakt, dat was minder duidelijk. Jenthe leerde differentiëren door het gewoon te doen in haar klas. Niet alle lessen zijn even goed en staan 100 % op punt. Maar na de lessen is overleg met collega's heel belangrijk. Differentiëren lukt ook als starter. Differentiëren betekent echt naar je leerlingen kijken. Kiezen voor differentiatie is kiezen voor het welzijn van je leerlingen. Zij voelen zich goed en het is fijn werken in de klas.

Ter afsluiting van het thema differentiatie in Klasse, kan je testen hoe ver je staat met de praktische differentiatietips.

Indien je het tijdschrift Klasse van september niet (meer) hebt, kan je steeds via mijn mailadres de test aanvragen.

Ann Servranckx

Pedagogisch begeleidster competentieontwikkeling

0476 56 39 68

ann.servranckx@voop.be

Veerle Wauters: extra pedagogisch begeleider bij VONAC

Per 1 september 2015 is Veerle Wauters als nieuwe, extra pedagogisch begeleider begonnen bij VONAC.

Veerle wordt er pedagogisch begeleider zorg, gezondheid, welbevinden, gender en integriteit alsook verzorgt ze orthopedagogische begeleiding en ondersteuning, voornamelijk binnen het buitengewoon onderwijs.

In 1998 studeerde ik af als licentiaat in de orthopedagogiek aan de KU Leuven. Sinds mijn afstuderen heb ik verschillende aspecten van zorg en onderwijs leren kennen: als thuisbegeleider (Centrum Ganspoel), als coördinator van de GON-begeleiding voor kleuters (Centrum Ganspoel), als allround medewerker bij een bedrijf voor hoogtechnologische hulpmiddelen voor mensen met een visuele beperking, als coördinator van het team mobiele begeleiders van CKG De Schommel Averbode, als kwaliteitscoördinator in CKG De Schommel en als zorgcoördinator van Iona VZW.

Daarnaast heb ik sinds 2003 een eigen praktijk als psychotherapeute waarin ik via speltherapie, creatief werk en gesprekken kinderen, jongeren en adolescenten met emotionele en/of gedragsproblemen begeleid. Contacten met ouders en scholen maken een belangrijk onderdeel van dit werk uit. Vanuit mijn praktijk gaf ik ook vorming aan de medewerkers van Awel (kinder- en jongerentelefoon) en aan de opvoeders van Huize Levensruimte (Bijzondere Jeugdzorg).

Binnen Vonac wil ik de nadruk leggen op '**welbevinden op school**'. Enerzijds door mee te werken aan uitwerken en implementeren van beleid en visie rond grensoverschrijdend gedrag en pesten, geweld, drugs, relationele en seksuele vorming, gender, gezondheid, leerlingenparticipatie, psychosociaal welbevinden, ouderparticipatie, diversiteit, educatie duurzame ontwikkeling, spijbelen, rouw en verlies, hoogsensitiviteit, hoogbegaafdheid, ... En anderzijds door leerkrachten en leerlingenbegeleiders (individueel of in kleine groepjes) te coachen, te vormen en te superviseren in hun zorgaanbod. Ook de invoering van het M-decreet, uitwerking van het zorgcontinuüm e.d. volg ik mee op, samen met mijn collega Ann Servranckx.

Verder neem ik binnen VONAC de begeleiding van de intervisiegroepen voor directies en/of medewerkers leerplichtonderwijs mee op mij (samen met Lies Pycke en Ann Servranckx). Ik ben tevens webmaster (er wordt volop aan een nieuwe website gewerkt) en ik doe ook de redactie van 'Eigen-Wijs', de digitale nieuwsbrief van VOOP en VONAC.

Je kan mij bereiken via veerle.wauters@voop.be of via 0493 18 62 96.

Vonac: wie is wie.

- ☑ *Johan Royeaerd* (johan.royeaerd@voop.be), 013 30 68 12 - 0486 031 131
coördinator VONAC, koepeltaken VOOP en dossiers & vertegenwoordigingen OKO
pedagogisch begeleider strategie, kwaliteit, preventie-veiligheid-welzijn
Schoolstraat 3 – 3540 Herk-de-Stad
- ☑ *Lies Pycke* (lies.pycke@voop.be), 0476 569 169 (deeltijds)
pedagogisch begeleider pedagogisch-didactisch + taalbeleid + systeembegeleiding
Pastoor Goetschalckxstraat 52 - 2180 Ekeren
- ☑ *Veerle Wauters* (veerle.wauters@voop.be) - 0493 18 62 96 (deeltijds)
pedagogisch begeleider zorg, gezondheid, welbevinden, gender, integriteit + orthopedagogische
ondersteuning en begeleiding BuO
Begijnenbosweg 12, 3390 Tielt-Winge
- ☑ *Ann Servranckx* (ann.servranckx@voop.be) - 016 68 02 55 - 0476 56 29 68 (deeltijds)
pedagogisch begeleider competentieontwikkeling in gewoon onderwijs + begeleiding types 9 en
basisaanbod in buitengewoon onderwijs
Beekstraat 5 - 2235 Hulshout (Westmeerbeek)
- ☑ *Christine Marius* en *Hans Weyns* (christine.marius@gmail.com – hans.weyns@gmail.com),
0486 62 51 19 resp. 0499 37 71 76 (vrijwillige medewerkers): ondersteuning leerplichtonderwijs,
inz. schoolorganisatie, regelgeving, tucht, klachtenbeheer
- ☑ *Katty Elias* (katty.elias@pandora.be), 02 629 24 50
Penningmeester VONAC
- ☑ *Jeanine Billens* (jeanine.billens@cvo-bec.be), 02 629 24 51
Ondervoorzitter VONAC
- ☑ *Nancy Bal* (nancy.bal@voop.be), 02 629 24 51
Voorzitter VOOP

Abonnement

Een abonnement op Eigen-Wijs is gratis en kan op eenvoudig verzoek verkregen worden via een seintje aan johan.royeaerd@voop.be. Voor wijzigingen van geadresseerden of van mailadressen kan je op hetzelfde adres terecht.

Colofon

- Eigen-Wijs verschijnt trimestrieel - Redactie: Veerle Wauters - veerle.wauters@voop.be
- Werkten mee: Ann Servranckx, Kris Van Huynegem, Charlotte Vanderstuyft, Koen Denduyver, Veerle Wauters, Johan Royeaerd
- Bijdragen voor volgend nummer: graag tegen 15-02-2016 bezorgen aan Veerle Wauters
- Verantwoordelijk uitgever: Johan Royeaerd, johan.royeaerd@voop.be

📍 VONAC vzw is gevestigd op de VUB - IDLO – lokaal 3B204 - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel

📧 Meer informatie (o.a. vorige nieuwsbrieven) vind je op onze website www.VOOP.be.

🚫 Uitschrijven: wil je deze nieuwsbrief liever niet meer ontvangen: geef dan een seintje aan johan.royeaerd@voop.be.